

Bono Nedir ve Nasıl Düzenlenir?

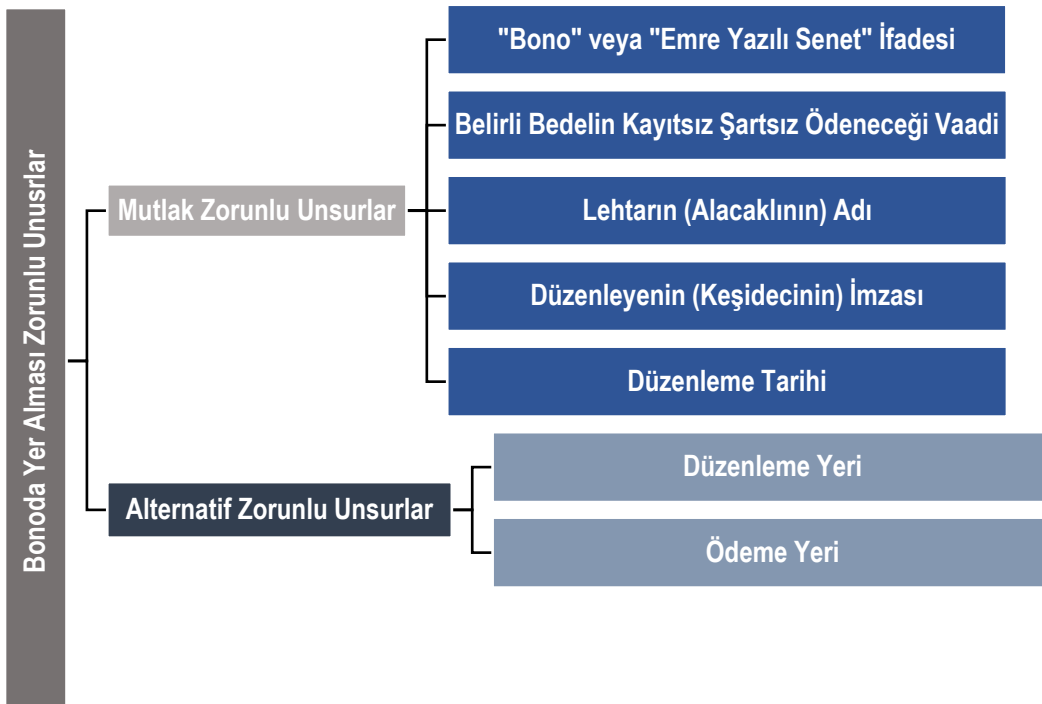
A. Giriş

İster tacir ister ticari faaliyeti bulunmayan bir vatandaş olsun birçok kişi hayatında en az bir kere halk arasında çoğunlukla "senet" olarak tabir edilen bonoya ilişkin bir hukuki meseleye dahil olmuştur. Genel bir ifadeyle, bono, senedi düzenleyen borçlunun alacaklıya belirli bir miktar parayı belirli bir zamanda ödeyeceğini kayıtsız şartsız taahhüt ettiği bir borç senedi şeklinde tanımlanabilir. Gerçek veya tüzel kişiler bono vasıtasıyla ödemelerini erteleyebilir, taksitlendirebilir veya bonoyu bir teminat aracı olarak kullanabilir.

Bono, Türk Ticaret Kanunu ("TTK") kapsamında düzenlenmiş bir kambiyo senedir. Bu sebeple, bir bonoya dayanılarak başlatılan icra takiplerinde İcra İflas Kanunu'nda ("İİK") kambiyo senetlerine özgü düzenlenmiş ve olağan takiplere kıyasla daha hızlı ve basit bir takip prosedürü izlenmektedir. Ancak, kambiyo senetlerine özgü takip prosedürünün izlenmesi için takibe dayanak gösterilen bononun hukuken geçerli olması yani ilgili borç senedinin bir bonoda bulunması hukuken zorunlu tüm unsurları içermesi gerekir. Bu kapsamda, hem bono düzenlerken hem de düzenlenmiş bir bonoyu teslim alırken olası hak kayıplarını engellemek adına bononun zorunlu unsurları özenle kontrol edilmelidir. Bu bültenimizde bir bonoda bulunması gereken unsurlar ve bononun nasıl düzenlenmesi gerektiği örneklerle anlatılacaktır.

B. Bono'da Yer Alması Zorunlu Unsurlar

Bonoda yer alması zorunlu unsurlar iki grup altında toplanmaktadır. Bunlardan ilki (i) *mutlak zorunlu unsurlar*, ikincisi ise (ii) *alternatif zorunlu unsurlardır*. Mutlak zorunlu unsurların bonoda bulunmaması senedin bono niteliğini doğrudan kaybetmesine sebep olurken; alternatif zorunlu unsurların yokluğu halinde ise bonodaki başka bir kayıta ilgili unsuru karşılaması durumunda bono geçerliliğini koruyacak ancak bonoda alternatif bir kayıt da bulunmuyorsa bono geçerliliğini yitirecektir.

B.1. Mutlak Zorunlu Unsurlar

B.1.a. Bono veya Emre Yazılı Senet İfadesi

TTK'nın 776. maddesi uyarınca bir senedin bono olabilmesi için senet metninde "Bono" veya "Emre Yazılı Senet" ifadesinin bulunması zorunludur. Türk hukukuna göre bononun Türkçe düzenlenmesi zorunlu değildir. Bononun yabancı dilde düzenlenmesi halinde, bono hangi dilde düzenlenmişse "Bono" kelimesinin o dildeki karşılığının senet metninde bulunması gerekir.

Bu noktada, bononun hamiline düzenlenmesinin mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Bono yalnızca emre ve nama düzenlenebilir. Kural olarak emre yazılı senet niteliğindeki bononun nama yazılabilmesi için bono üzerinde emre olmadığına ilişkin bir kaydın bulunması gerekir, bu durum senet üzerine "*ciro edilemez*" veya "*emre değildir*" ifadesi yazılarak sağlanabilir. Nama yazılı senetlerin en büyük işlevi borçluyu korumaktır. Bu tür senetlerde, senedi düzenleyen, ilk lehtara (alacaklıya) karşı sahip olduğu iddia ve savunmaları senedi devralanlara karşı da ileri sürülebilmektedir. Bu özelliğinden dolayı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da tüketicinin taksit borçları için bir kambiyo senedi alınıyorsa bunun nama yazılı olması gerektiği; aksi takdirde senedin hükümsüz olacağı düzenlenmiştir.

B.1.b. Belirli Bir Bedelin Kayıtsız Şartsız Ödeneceği Vaadi

Bono üzerinde ödenecek bedelin açık, net ve hiçbir şüpheye mahal vermeden belirlenebilir şekilde yazılması ve bu bedelin (paranın) ödenmesinin hiçbir koşula bağlanmaması zorunludur. Örneğin, senet üzerindeki "*X kişisine Y tarihinde 50.000-TL veya 50.000-USD ödeyeceğim.*" şeklinde bir ifade bedele ilişkin belirlilik taşımadığından bunu içeren senedin bono vasfı taşıdığından bahsedilemez.

Bononun bedeli ister Türk Lirası ister yabancı para olarak belirlenebilir. Taraflar arasında bonoda belirtilen bedelin yabancı para üzerinden ödenmesi (aynen ödeme) zorunlu tutulmamışsa ilgili bedel ödeme günündeki Türk Lirası karşılığı olarak ödenebilir. Ancak, bono üzerinde "*Ödeme sadece yabancı para cinsinden yapılacaktır.*" şeklinde bir kayıt bulunuyorsa Türk Lirası cinsinden ödeme mümkün olmayacaktır. Senet bedeli hem yazı hem de rakamla gösterilmiş ve bu iki ifade arasında bir farklılık varsa, yazı ile gösterilen bedel esas alınır. Ayrıca, eğer bono üzerinde yalnız yazıyla veya yalnız rakamla birden fazla bedel gösterilmişse, bunların arasından en düşük olan bedel geçerli sayılır.

Bono içerisindeki ödeme vadinin koşulsuz olması gerekir. Örneğin, "*X'in Y tarihinde 100 kilogram demiri tarafıma teslim etmesi halinde X'e 100.000-TL ödeyeceğim.*" şeklinde bir taahhüdü içeren senedin bono hükmünde olması mümkün değildir. Bononun bir borcun teminatı olarak verilmesi ve buna istinaden bono metnine "*Teminat bonosudur.*" ifadesinin konulması bononun koşulsuzluğuna halel getirmez. Ancak, bu teminatı doğuran sözleşme veya hukuki ilişkinin bono metninde yer almamasına özen gösterilmelidir. Örneğin, bono metninde "*İşbu bono X tarihinde akdedilen kira sözleşmesinin sonunda iade edilmek üzere depozito olarak verilmiştir.*" şeklinde bir cümle bulunması senedin bono vasfını (koşulsuzluğunu) ortadan kaldırır.

B.1.c. Lehtarın (Alacaklının) Adı

Bononun lehtarı gerçek kişi ise kişinin adı ve soyadı, tüzel kişi ise kural olarak unvanının tam bir şekilde senet üzerine yazılması gerekmektedir. Özellikle tüzel kişi tacirlerin (şirketlerin) unvanlarının kısaltılarak yazılması konusunda kimi zaman birtakım uyuşmazlıklar yaşanmaktadır. Her ne kadar, Yargıtay uygulamasına göre lehtar hanesine kısaltılmış unvanı yazılı olan firma veya tüzel kişinin, sıfatının ciro şerhinden açıkça anlaşılması durumunda, senedin firma ve tüzel kişi lehine düzenlendiği kabul edilse de lehtar tüzel kişinin unvanının açık ve net bir şekilde yazılması elzemdir.

Uygulamada bonoda birden fazla kişinin birlikte ("*X ve Y'ye ödeyeceğim.*") veya ayrı ayrı ("*X veya Y'ye ödeyeceğim.*") lehtar olarak düzenlendiği görülmektedir. Güncel Yargıtay uygulamasına göre birlikte lehtar gösterilenlerin bono bedelini kaç lehtar varsa bu sayıya bölerek bu bedel üzerinden ayrı ayrı takip yapması mümkün iken; ayrı ayrı lehtar gösterilmesi durumunda tüm lehtarlar bono bedelinin tamamı için takip başlatabilirler.

İNAN&ARAS

B.1.d. Düzenleyenin (Keşidecinin) İmzası

Bonoda düzenleyenin el yazısı imzasının bulunması şarttır. TTK'nın 1526. maddesi uyarınca kambiyo senetleri güvenli elektronik imza ile düzenlenemez. Düzenleyenin imzasının bulunduğu durumda ad ve soyadının bulunmaması bononun geçerliliğini etkilemez.

B.1.e. Düzenleme Tarihi

Düzenleme tarihinin bono üzerinde gün, ay ve yıl şeklinde belirtilmesi gerekmektedir. Düzenleme tarihi olarak yanlışlıkla 30 Şubat, 31 Haziran gibi var olmayan takvim günlerinin yazılması bonoyu geçersiz kılmaz. Bu durumda düzenleme tarihi ilgili ayın en son günü sayılır.

B.2. Alternatif Zorunlu Unsurlar

B.2.a. Düzenleme Yeri

Kural olarak, bononun düzenlendiği yerin bono üzerinde herhangi bir tereddütte sebep olmayacak şekilde gösterilmesi gereklidir. Ancak, düzenleme yerinin açıkça belirtilmemesi halinde, senedi düzenleyenin ad veya unvanının yanında yazılı olan yer (kaşe üzerindeki adres vb.) düzenleme yeri olarak kabul edilir. Düzenleyenin adresinin de bonoda bulunmaması halinde senet bono özelliğini taşımaz. Bono üzerindeki adresin detaylı adres olması gerekmez; bir idari birimin (il, ilçe, bucak, köy) yer olarak belirtilmesi yeterli olacaktır.

B.2.b. Ödeme Yeri

Ödeme yerinin bonoda gösterilmesi gerekir. Aksi halde senedin düzenlendiği yer alternatif olarak ödeme yeri olarak kabul edilir. Düzenleme yeri paragrafında açıklandığı gibi düzenleme yeri de bulunmuyorsa düzenleyenin adı veya unvanı yanında verilen idari birim ödeme yeri sayılacaktır.

C. Bonoya Eklenebilecek Seçimlik Unsurlar

Taraflar aralarında anlaşarak bononun ödeme gününü, bir bononun vadesinde ödenmemesi halinde aralarında düzenlenmiş diğer bonoların da muaccel olacağını, ilgili bonoya ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde hangi mahkemenin ve icra takipleri için hangi yetkili icra müdürlüklerinin yetkili olduğunu (tacirler ve kamu tüzel kişilikleri arasında olmak kaydıyla) veya bononun üçüncü kişilere ciro edilemeyeceğini kararlaştırabilir ve bu hususları bono metnine dahil edebilirler. Bu kayıtlar bononun geçersizliğine sebep olmayacaktır.

Düzenlenmiş Bono Örneği

No.	Ödeme Günü	Türk Lirası	Kuruş	No.
	20.05.2018	#12,500#	-	1
Lira.	İş bu emre Muharrer senedim. Mukabilinde 20 Mayıs 2018 Tarihinde			
Kuruş.	Sayın Seyfi Aksak'a veyahut emruhavale -			
Borçlu.	Yukarıda yazılı yalnız #OnkiBinBeşYüz# Türk Lirası			
Vade.	- Kuruş ödeyeceği m . Bedeli Nakden Ahzolanmıştır. İş Bu bono			
Tarih.	Vadesinde ödenmediği takdirde müteakip bonolarında muacceliyet kesbedeceğini, ihtilaf			
	Vukuunda Ankara Mahkemelerinin selahiyetini şimdiden kabul eyleri m			
	İsim / Ünvan : Hamza Gür Düzenlenme Tar. 15.03/2018			
	Adres Karanfil Sokak No: 6 Çankaya Ankara			
	V.D; No su / T.C.Kimlik No : 12312312312			
	Kefil : _____ İmza h.gür İmza h.gür			
	V.D; No su / T.C.Kimlik No : _____			